

Vad är småvalar?

Valar, delfiner och tumlare tillhör ordningen valar (lat. Cetacea) och är vattenlevande, oftast marina, däggdjur. Valar tillbringar hela sitt liv i vatten.

Valarna är indelade i två underordningar. De arter som ingår i underordningen bardvalar (lat. Mysticeti) har inga tänder, utan barder som består av hornplattor, genom vilka de filtrerar näring från vattnet. Bardvalar är i allmänhet mycket stora. Till bardvalarna hör även blåvalen, det största djuret som någonsin levt på jorden. De flesta arter i underordningen tandvalar (lat. Odontoceti) är däremot betydligt mindre än bardvalarna och kallas just därför även småvalar. De livnar sig huvudsakligen på fisk och bläckfisk.

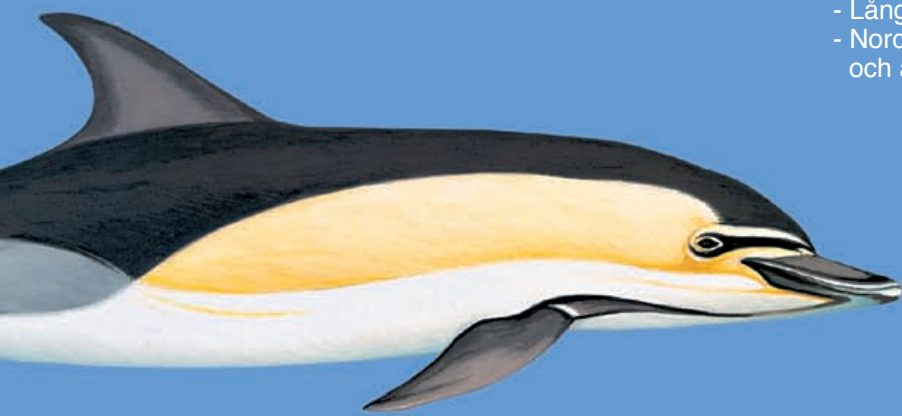

*Strimmig delfin
(Stenella coeruleoalba)*

Var hittar man småvalar?

Småvalar finns i nästan alla världshav samt i vissa floder. Flera arter förekommer även i Nordsjön, Nordostatlanten och Irländska sjön. Den enda valarten som förekommer i Östersjön är tumlaren. ASCOBANS skyddar alla arter, underarter och populationer av tandvalar i avtalsområdet, med undantag av den stora kaskelotten (*Physeter macrocephalus*). De vanligaste arterna i avtalsområdet är:

- Tumlaren (*Phocoena phocoena*)
- Flasknosdelfinen (*Tursiops truncatus*)
- Vanlig delfin (*Delphinus delphis*)
- Vitnosdelfin (*Lagenorhynchus albirostris*)
- Atlantisk vitsiding (*Lagenorhynchus acutus*)
- Strimmig delfin (*Stenella coeruleoalba*)
- Rissos delfin (*Grampus griseus*)
- Späckhuggare (*Orcinus orca*)
- Långfenad grindval/Pilotval (*Globicephala melas*)
- Nordlig näbbval (*Hyperoodon ampullatus*) och andra näbbvalar i familjen Ziphiidae.

*Vanlig delfin
(Delphinus delphis)*

Därför är småvalar hotade

De flesta val- och delfinarter är mycket rörliga och följer sina bytesdjur över långa avstånd och förflyttar sig ofta mellan olika områden för parning och födosök. Det innebär att de utsätts för många faror inom ASCOBANS-området. **Bifångst**, dvs. oavsiktlig fångst i fiskenät, räknas som det största hotet. Varje år drunknar tusentals småvalar när de fastnar i fiskenät och inte lyckas ta sig upp till vattenytan för att andas. **Föroreningen av havet** är ett annat hot som kräver internationellt samarbete för att få en lösning. Giftiga ämnen som tungmetaller och svårt nedbrytbara organiska ämnen (som t.ex. PCB) hamnar i näringskedjan och ackumuleras i vävnaden hos marina däggdjur, vilket leder till försämrad hälsa. Kommersiell sjöfart, industriella aktiviteter (t.ex. pålning och seismisk prospektering), explosioner och marin sonarutrustning förorsakar **undervattensbuller**. Denna typ av ljud kan leda till beteendemässiga förändringar hos

*Tumlaren
(Phocoena phocoena)*

djuren sällan längs den tyska, polska och svenska Östersjökusten. Garnfiske utgör ett av de största hoten mot tumlaren och bara i Nordsjön bifångas tusentals tumlare årligen.

Den vanliga delfinen (*Delphinus delphis*) är utbredd i hela Nordostatlanten. Vid internationellt fiske i framför allt Keltiska havet och Biscayabukten dör många djur som bifångst till följd av fiske med trålning och drivnät. Den välkända flasknosdelfinen (*Tursiops truncatus*) lever ofta i kustnära områden, vilket innebär att den utsätts för många hot orsakade av människan, som t.ex. föroreningar, bifångst och undervattensbuller.

djuren, kroppslig skada eller i värsta fall döden. Den ökande fartygstrafiken ökar antalet **kollisioner** mellan fartyg och valar, vilket är ytterligare en grund till ökad oro.

Vid den och följderna av dessa hot varierar efter område och art. Ett allvarligt exempel är tumlarna i Bälthavet och centrala Östersjön, som minskat kraftigt i antal. Sedan 1930-talet har inte bara beståndet minskat kraftigt, utan även utbredningsområdet. Idag är tumlarna i princip begränsade till den allra västligaste delen av sitt ursprungliga utbredningsområde i Kattegatt och Bälthavet. Numera siktas

Hur och på vilket sätt mänskliga aktiviteter sammantaget påverkar valar, är svårt att säga. Tydligt är dock att de lider av födobrist, förstörda livsmiljöer och global uppvärmning, vilket får allvarliga konsekvenser för många valar, delfiner och tumlare.

*Späckhuggare
(Orcinus orca)*

ASCOBANS

ASCOBANS – Vi skyddar småvalar och delfiner i Europa

Vad är ASCOBANS?

Förkortningen ASCOBANS står för Agreement on the Conservation of Small Cetaceans of the Baltic, North East Atlantic, Irish and North Seas, eller på svenska: Överenskommelse om skydd av småvalar i Östersjön, Nordostatlanten, Irländska sjön och Nordsjön.

ASCOBANS-avtalet slöts 1991 för att skydda småvalar i Nordsjön och Östersjön och går under FN-konventionen om skydd av flyttande vilda djur (Bonnkonventionen,

UNEP/CMS). I början av 2008 utvidgades avtalsområdet västerut. Överenskommelsen är öppen för inträde för alla berörda länder (dvs. alla stater som äger jurisdiktion över en del av utbredningsområdet för en art som omfattas av avtalet, eller fartyg som går under dessa länders flagg och vars verksamhet påverkar småvalar negativt i avtalsområdet) samt för regionala organisationer som verkar för ekonomisk integration. Många, men inte alla, länder inom avtalsområdet har redan skrivit under

avtalet och ASCOBANS fortsätter att växa. Medlemsländerna har för avsikt att minimera skador som orsakats av mänsklig påverkan, som t.ex. bifångster och fortsatt habitatförsämring, i syfte att säkerställa småvalarnas överlevnad i Nordsjön, Östersjön, Nordostatlanten och Irländska sjön.

Vad gör ASCOBANS?

Eftersom migrerande valar regelbundet rör sig mellan länder, kan de bara skyddas effektivt genom internationellt samarbete. ASCOBANS främjar ett nära samarbete mellan medlemsländerna i syfte att skapa gynnsamma levnadsvillkor för delfiner och småvalar. I överenskommelsen ingår en plan för bevarande, skydd och förvaltning, där det är medlemsländernas skyldighet att arbeta för att skydda livsmiljön, minska föroreningar, medverka i vetenskapliga studier och forskning samt informera allmänheten. För att uppnå dessa mål arbetar ASCOBANS även med icke medlemsländer, andra internationella organisationer och icke statliga organisationer.

Hur fungerar ASCOBANS?

Tre huvudorgan ser till att avtalet implementeras:

Medlemsförsamlingen (MOP – Meeting of Parties)

Medlemsförsamlingen är det beslutsfattande organet i ASCOBANS. Församlingen sammanträder vart tredje år för att analysera framgångar och svårigheter som man stött på i implementeringen av överenskommelsen. Under mötet fastslår man också prioriteringar för de kommande tre åren. Utöver medlemsländerna får även angränsande länder som fortfarande står utanför avtalet, liksom regionala, internationella och andra relevanta organisationer i avtalsområdet, delta i konferensen som observatörer (dock utan rösträtt).

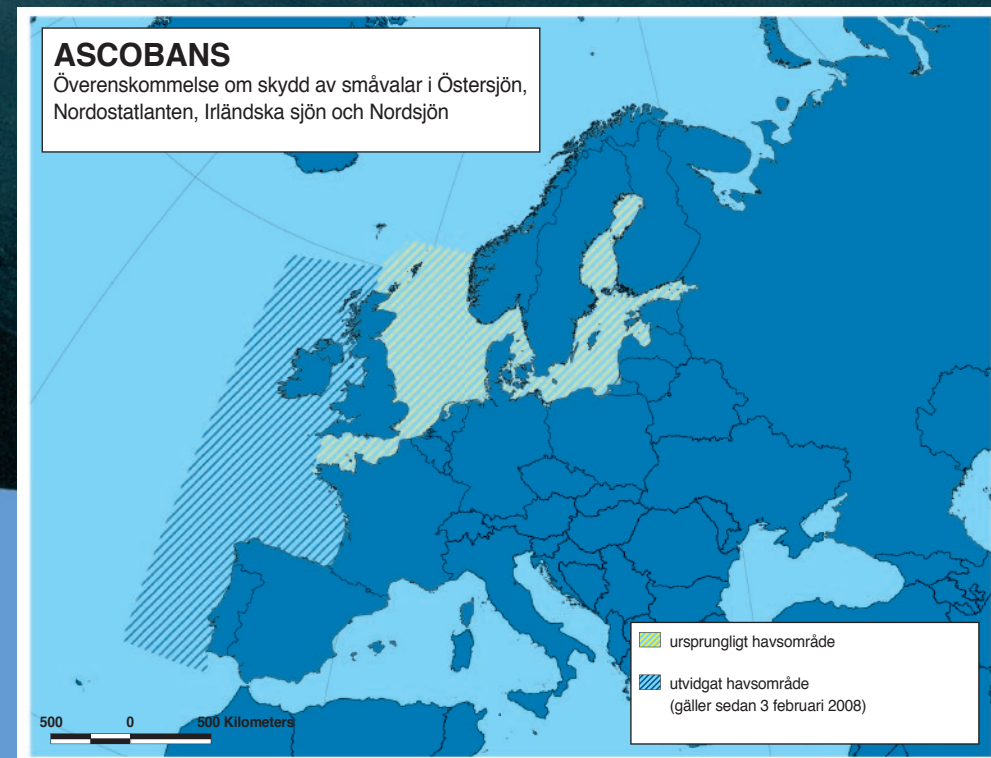
Den rådgivande kommittén (AC – Advisory Committee)
Den rådgivande kommittén sammanträder minst en gång om året. Kommittén är det organ som hjälper medlemsländerna och sekretariatet med rådgivning i ekonomiska och strategiska frågor när det gäller bevarande och förvaltning av småvalar, samt i andra beslut som relaterar till hur avtalet drivs vidare. Varje medlemsstat får utse en representant till den rådgivande kommittén, som vid behov får ta hjälp av en rådgivare. Liksom för medlemsförsamlingen gäller för den rådgivande kommittén att icke medlemsstater får närvara vid möten. Det är dock endast varje lands utsedda representant som har rösträtt.

Sekretariatet

ASCOBANS-sekretariatet står för själva samordningen av avtalet. Sekretariatet handhar administrativa uppgifter, samlar in och distribuerar information samt understödjer medlemsländerna vid implementering av avtalet. Dessutom förbereder sekretariatet möten för medlemsförsamlingen och den rådgivande kommittén, både innehållsmässigt och rent organisatoriskt. Sekretariatet spelar även en viktig roll när det gäller att sprida information till allmänheten. ASCOBANS-sekretariatet förvaltas likt Bonnkonventionen och andra regionala överenskommelser av FN:s miljöprogram, som har sitt säte i Bonn, Tyskland.

För ytterligare information, vänligen kontakta:

UNEP/ASCOBANS Sekretariat
UN Campus
Hermann-Ehlers-Str. 10
53113 Bonn
Tyskland
Tel.: +49 228 815 2416
Fax: +49 228 815 2440
E-post: ascobans@ascobans.org
Internet: www.ascobans.org

Späckhuggare
(*Orcinus orca*)